

Folklór

Lucia Regásková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav prostorového a produktového designu
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucia Regásková**
Osobní číslo: **K13551**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design - Design skla**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Folklór**

Zásady pro vypracování:

Konzultace s vedoucím bakalářské práce
Zpracování návrhů, grafické a prostorové studie
Vypracování písemné doprovodné zprávy zahrnující všechny etapy návrhu
Fotodokumentace
Obeznamení s technologií
Realizace v materiálu
Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK.
Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině a angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/umělecké dílo**

Seznam odborné literatury:

BENŽA, Mojmír. Odev nášho ľudu. 1. vyd. Martin: Osveta,1983. 70-069-83

BARTOŠOVÁ, Anna. HOLÉCZYOVÁ, Elena. MARKOVÁ, Ema. MORÁVKOVÁ, Maria. Slovenský

ľudový textil. 1. vyd. Martin: Severoslovenské tlačiarne, 1956. 56/VI-4

CABEJŠEK, Milan. Zušlechťování skla. Praha: L+P, 2004. ISBN 80-239-4265-4.

VONDRUŠKA, Vlastimil. Sklářství. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2002. ISBN 80-247-0261-4.

MILLER, Judith, Frankie LEIBE a Mark HILL. Sklo 20.století. 1. vyd.

Bratislava: Noxi, 2005. ISBN 80-89179-21-5.

DANGLOVÁ, Oľga. Dekor Symbol: Dekorati?vna Tradi?cia Na Slovensku a Europsky Kontext. Bratislava: Veda, Print.,2001

HLAVÁČ, Jan. Základy technologie silikátů. 2. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1988. ISBN 04-816-88.

DEMPSEYOVÁ, Amy. Umělecké styly, školy a hnutí. 2. vyd. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-731-8.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. MgA. Petr Stanický, MFA

Ústav prostorového a produktového designu

Datum zadání bakalářské práce:

12. prosince 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

16. května 2014

Ve Zlíně dne 12. prosince 2013

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

doc. MgA. Petr Stanický, MFA
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

LUCIA REGÁŠKOVÁ

Ve Zlíně 10. 9. 2014

Lucia Regášková

Jméno, příjmení, podpis

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

²⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Folklór

V bakalárskej práci rozoberám tradičnú výrobu ľudového odevu – kroja v okolí môjho bydliska. Riešila som túto tematiku od vzniku materiálu potrebného na jeho výrobu, teda tkaniny, až po výsledný odev a jeho nositeľa. Chcela som vzdať poctu práve tým ľuďom, ktorí tento kroj prácne vyrábali svojimi vlastnými rukami.

Pri inšpirácii mi pomáhali knihy, ako aj práce iných umelcov, ktorí vo svojich prácach riešili odev, vzor, či výšivku.

V praktickom poňatí práce riešim len jednu súčiastku odevu – sukňu. Do sukne vkladám prvky celkového vzhľadu kroja, čo dosahujem vrstvením skla, maľbou vzoru a jeho posun. Pomocou tejto inšpirácie som vytvorila obraz, ktorý pripomína roztočenú krojovú sukňu v plochej podobe.

Kľúčové slova: kroj, sukňa, výšivka, tkanina, sklo

ABSTRACT

Folklore

In my bachelor's thesis I deal with traditional folk-costume production in my region.

I solved this theme from the base of the material on its production, it means-on its production, it means-tissue so for final cloth and its a worn-person. I wanted to respect those all people who made this folk-costume very hard by their own hands. When I did this thesis, I used some special books and artists work who were solving the materials such as clothes, pattern or embroidering. In practical meaning, I was solving only one part of the clothes – a skirt. In the shirt I put some elements of the whole shirt's appearance, which I gain by many layers of glass, pattern's painting its move. By means of this inspiration I created a picture reminded turned folk-costume skirt in a flat form.

Keywords:folk-costume,skirt,embroidering,tissue,glass

POĎKOVANIE:

Chcela by som týmto poďakovať vedúcemu práce doc. MgA. Petrovi Stanickému M.F.A. a asistentke MgA. Michaele Spružinovej za vedenie a odborné konzultácie v priebehu štúdia.

PREHLÁSENIE :

Prehlasujem, že odovzdaná verzia bakalárskej práce a verzia elektronicky nahraná do IS/STAG sú totožné.

V Zlíne 15. 5. 2014

Lucia Regásková

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČASŤ	10
1 KROJ A JEHO HISTÓRIA V RÔZNYM PODANÍ	11
1.1 ĽUDOVÝ ODEV - KROJ.....	12
1.2 ČO PRE MŇA ZNAMENÁ KROJ.....	12
1.3 DELENIE KROJA	13
1.3.1 Druhy krojov	16
1.3.2 Funkcia krojov.....	16
2 TKANINA A JEJ PROCES VÝROBY	18
2.1 VZNIK TKANINY.....	18
2.2 VÝŠIVKA	21
2.3 ORNAMENT	22
3 INŠPIRÁCIA UMELCAMI	25
3.1 IRENA CZEPCOVÁ	25
3.2 ALISON LOWRY	26
3.2.1 Christening robe	26
3.3 JOANNA MANOUSIS.....	27
3.3.1 Lace	27
3.4 BARBARA IDZIKOWSKA	28
3.5 ANNA SKIBSKA	28
II PRAKTICKÁ ČASŤ	30
4 KONCEPT PRÁCE	31
4.1 KROJ – TKANINA.....	31
4.2 POSTUP PRÁCE.....	31
4.3 NÁVRHY A MODELÝ	32
4.4 MATERIÁLOVÉ A TECHNOLOGICKÉ SKÚŠKY	33
4.5 ČIPKA – VZOR.....	34
4.6 REALIZÁCIA OBJEKTOV	37
4.6.1 Sukňa.....	37
4.6.2 Sukňa zo sklenených tyčínok	38
4.7 OBRAZY	39
4.7.1 Tkanina – látka.....	40
4.7.2 Poduška na ihly	41
4.7.3 Návrat k obrazom.....	42
ZÁVER	46
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	47

ZOZNAM WWW ZDROJOV	48
ZOZNAM OBRÁZKOV	49
ZOZNAM ZDROJOV OBRÁZKOV	51
ZOZNAM PRÍLOH.....	52

ÚVOD

Folklórná tematika ma oslovuje už od detstva. S touto témou pracujem už dlhšiu dobu a svoje vedomosti si neustále prehľbujem. V minulosti som sa venovala návrhu krojovej dievčenskej vesty, nazývanej lajblík. Namiesto kvetín typických pre náš región som naň vyšívala korálikmi mapu konkrétnej dedinky, z ktorej daná časť kroja pochádzala. Materiál bol typicky prírodný, tak ako ho používali generácie pred nami.

Po niekoľkých rokoch som sa k danej problematike vrátila a to s úmyslom vzdať poctu našim starým mamám a ich mamám, ktoré tieto tradičné kroje po večeroch ručne vyrábali. Často krát im táto práca trvala niekoľko mesiacov, pretože nemohli využívať novodobé techniky, v dnešnej dobe pre náš život nenahraditeľné. Kroje sa skladali z mnohých častí, záležalo to od príležitosti ako aj od bohatosti daného kraja. Na dlhé hodiny ich práce sa pomaly zabúda a história krojov upadá do zabudnutia. Už naša generácia nevie pochopiť hodnotu krojov ako aj ich význam v histórii ľudstva. Mnohé materiály, z ktorých boli kroje zhotovované sa už dnes nevyrábajú, pretože ich nahradili novšie, chemicky upravované, cenovo dostupnejšie. Čiže časti odevov, ktoré nachádzame v almarách starých materií, môžeme považovať za historické kusy. Môj vlastný kroj, poskladaný zo starých ale i nových častí, je ešte po mojej mame a iných príbuzných z jej strany. Má pre mňa veľkú duchovnú hodnotu. Touto prácou by som chcela poukázať na náročnú výrobu kroja. Od zhotovenia látky, až po výrobu samotných častí oblečenia. Výroba tkaniny, ako hlavného materiálu na výrobu tohto odevu, bola náročný a zdĺhavý proces, od ktorého sa už dávnejšie upustilo.

Prečo práve pocta?

Vidíme takéto kroje pri rôznych príležitostiach, no nikto si už neuvedomuje koľko práce je za ušitím takého kroja. Nie je to zásluha len jednej osoby, ale viacerých starých mám a ich mám, ktoré už nepoznáme, lebo väčšina z nich tu už nie je. Stálo ich veľa práce zhotoviť takéto oblečenie, často krát aj niekoľko mesiacov štikovali a vyšívali jednotlivé časti. Trpezlivosť, ktorú pri tom museli mať je úžasná, keďže dnes je veľmi uponáhľaná doba a ľudia nemajú čas sa zastaviť a pozeráť na veci z iného uhla pohľadu.

Týmto chcem reagovať na náročnosť a námahu, ktorú museli vydržať, aby vznikli práve takéto kroje. V dnešnej dobe je málo ľudí, ktorí sa tomu venujú. Takéto kroje sú už historické kusy a treba ich opatrovať tak prácne, ako boli vyhotovené a vzdať poctu práve tým ženám, ktoré ho vytvorili.

I. TEORETICKÁ ČASŤ

1 KROJ A JEHO HISTÓRIA V RÔZNYM PODANÍ

Pri vytváraní tejto práce som najprv navštívila Mestskú knižnicu v Skalici a zapožičala si knihy s témou o kroji a ľudovom odievaní a knihy o ľudovom odeve. Tu mi odporučili navštíviť Záhorské múzeum v Skalici. V múzeu som pri konzultácii s odbornými pracovníkmi vysvetlila dôvod mojej návštevy a zámer mojej bakalárskej práce. Boli ochotní a pomohli mi v hľadaní archívnych zdrojov súvisiacich s mojou problematikou. Venovali mi čas a poradili. Dostala som viacero kníh a materiálov k nahliadnutiu a poradili mi ďalšie možnosti zberu materiálu v teréne. Vedela som, že máme doma pamätnú knihu o Oreskom, kde sa píše tiež o kroji. Ešte v ten deň som navštívila starú mamu Máriu Regáskovú v Oreskom a poprosila som ju o vysvetlenie niektorých vecí. Moje pátranie po informáciách pokračovalo u druhej starej mamy Ruženy Liškovej v Koválovci. Tá mi nielen poskytla informácie o kroji v Koválovci, ale aj ukázala rôzne časti kroja a aj také, ktoré sa už dlhé roky nepoužívajú. Veľmi staré a vzácne ručné práce. A práve toto ma zaujalo. Porozprávala mi o rôznych spôsoboch nosenia ženského a mužského kroja. Kroj poznám, takže viem koľko a aké časti má, ako sa oblieka. Spolu sme prezreli staré aj nové fotografie našej rodiny. Toto všetko som využila vo svojej práci.

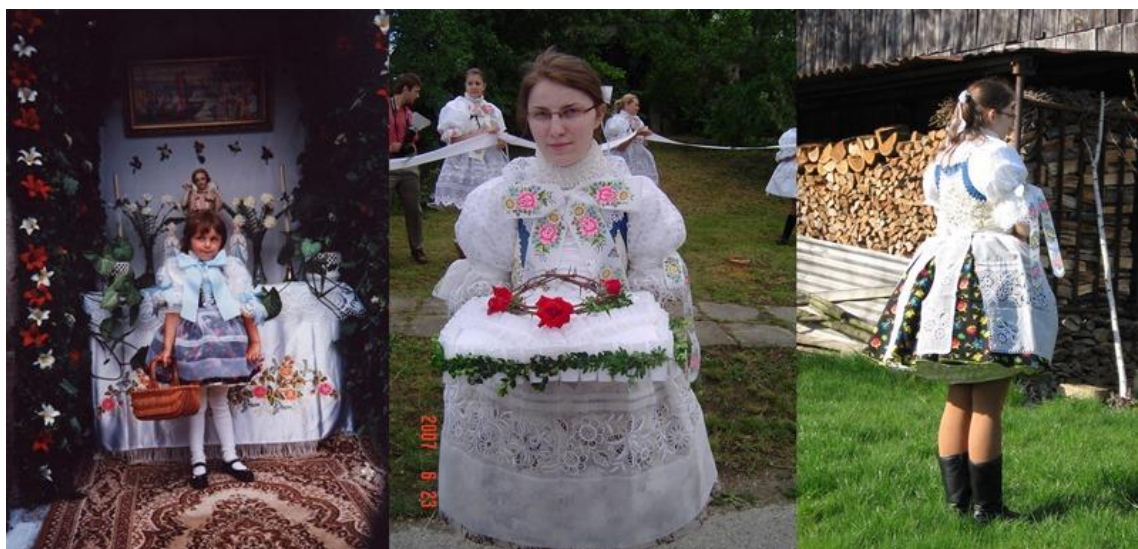
Obr. 1 Svadba

1.1 Ľudový odev - kroj

Kroj – oblečenie dedinských ľudí, ktorý vychádzal z možností dostupných materiálov a rozvoja krajov. Môj kraj bol považovaný v tom období za bohatšiu oblasť, čiže oblečenie jeho obyvateľov bolo ozdobnejšie, či už v malom alebo väčšom formáte.

1.2 Čo pre mňa znamená kroj

Kroj pre mňa znamená veľa. Pamätám si, keď som bola malá, ako mňa a moju sestru naša stará mama obliekala do kroja pri každej, či už väčšej alebo menšej príležitosti. Boli sme pre ňu ako dve bábiky, ktoré mohla odieť a zaspomínať pri tom na svoje detstvo. A popri tom sa pochváliť svojim „bohatstvom“. Teraz keď už som väčšia, sa mi zdá, že je menej príležitostí sa poobliekať, ale i tak sa vždy nejaká nájde. Po hodinách strávených v kroji sa cítim, ako by som niesla na sebe celý svet. Ako som už spomínala, náš región patril k bohatším krajom, takže kroj sa skladá z neuveriteľného množstva súčiastok, ktoré spolu tvoria jeden nádherný celok.

Obr. 2 Ako som rástla v kroji

1.3 Delenie kroja

Ženský sviatočný kroj sa skladá z týchto súčiastok: rubáša (spodnička), rukávcov plátenných a silónových, pracleku (vesta), kasaničky, válečku, ktorým sa nariasí kasanička, škrobeníc, kašmírovej sukne, ktorá bola na vrchu, fiertúšku (zásterka uviazaná na sukniach), kráglu (límeč okolo krku), pantličiek (mašle) .

Mužský sviatočný kroj sa skladá z nohavíc, zástere, košele, pracleku (vesty), klo-
búka.

Kroje môžeme rozdeľovať podľa viacerých hľadísk:

- podľa oblastí, regiónov,
- podľa použitia - funkcie:
  - pracovný,
  - sviatočný,
  - obradový: - svadobný,
    - smútočný,
- podľa veku a stavu nositeľa (detský, dievčenský, chlapčenský, ženský, mužský,...),
- podľa sociálneho postavenia (bohatý, chudobný).

Obr. 3 Oslava v dedine

Obr. 4 Pracovní odev

Obr. 5 Smútočný odev

Obr. 6 Sviatočný odev

Obr. 7 Detský kroj

1.3.1 Druhy krojov

Delíme ich hneď do niekoľkých kategórií. Regionálna diferencovanosť sa prejavila najvýraznejšie vo sviatočnom odevu. Podľa druhu súčiastok výroby a farebnosti, ktoré sú dané pre určitú oblasť, kraj alebo dedinu. Často krát, čo i len malá odchýlka mení výraz odevu, ktorú bežní nezainteresovaní ľudia nevidia, ale je zjavná domácemu obyvateľstvu alebo odborníkom. Najvýraznejším dobovým znakom pri rozlíšení mužského a ženského odevu je výšivka a detaily. Potom nasleduje úprava a spôsob nosenia. Z prelomu 19. a 20. storočia sa opísalo neskutočné množstvo dobových foriem ľudového odevu. Len v našom múzeu majú hneď niekoľko zborníkov, kníh s raznicami, motívmi na výšivky rôzneho druhu.

1.3.2 Funkcia krojov

Žijeme v krajine, kde sa striedajú klimatické podmienky a aj oblečenie musí byť tomu prispôsobené na teplé i chladné obdobia a ako ochrana pred poveternostnými vplyvmi.

Pracovný odev bol najúčelnejšie prispôsobený. Bol ľahký, vzdušný a neobmedzoval pohyb. Bol platený a charakter sa počas roka prakticky nemenil. Býval ušitý z hrubších a pevnejších materiálov, alebo bol zo staršieho, obnosenejšieho odevu. Nebýval však prázdny, šedivý, ako to mnohým ľuďom môže pripadať, bol tiež zdobený. Prakticky a jednoducho výzdoba nebola v rozpore s jeho účelom.

Sviatočný odev sa v minulosti skladal z rovnakých súčiastok ako pracovný odev, taktiež podobné boli i použité materiály. Rozdiel bol len v tom, že neobnosenejšie súčiastky nosili len v sviatočné dni. Sviatočný odev sa vytváral pomaly, charakterizovaný osobitným prejavom v podobe nových materiálov a bohatej výzdoby. Toto všetko sa odrazilo na väčšej bohatosti ornamentov ako aj farbe, nových vzoroch, formy a skladby jednotlivých súčiastok. Väčšia dekorácia sa uplatňovala viac na oblečení žien. Podoba sviatočného odevu nositeľa určovala konkrétnejšie jeho vek, stav, spoločenské postavenie ako i príležitosť, ku ktorej bol oblečený. Aj týmito znakmi sa dá najlepšie rozoznať určitý región, odkiaľ odev pochádza. Obradový odev nadväzuje na sviatočný. Jeho základnou funkciou bolo vyznačenie jednotlivca medzi ostatnými pri príslušnom obrade. Najviac to bolo viditeľné pri svadbách, narodení či úmrtí. Typickým znakom svadobného odevu nevesty bola svadobná parta alebo veniec a ťažká súkenná sukňa. U ženícha to bolo

svadobné pero na klobúku alebo sa mohlo nachádzať na lajblíku. Ostatní svadobčania mali tiež svoje osobité označenie.

Smútočný odev sa prejavoval svojimi črtami najmä u žien. Tento odev bol takmer bez výzdoby. Tmavé farby sa stali typickými pre tieto udalosti až okolo 19. storočia.

2 TKANINA A JEJ PROCES VÝROBY

V predchádzajúcej kapitole som popísala kroj, jeho jednotlivé časti a jeho vývoj. V tejto časti by som sa chcela venovať tomu, ako zložito sa taká zdanlivo jednoduchá tkanina vyrába. Táto tematika ma začala zaujímať vo chvíli, keď som začala rozoberať jednotlivé časti kroja. Vtedy som si uvedomila, že ľudia v minulosti si museli najskôr spracovať svoj vlastný materiál, teda vlastnú tkaninu, nakoľko v tom čase neboli továrne, ktoré by im túto prácu uľahčili. Ak aj boli, ich výrobky boli pre týchto ľudí cenovo nedostupné. Táto ich práca a námaha sa týmto procesom zdvojnásobovala, čo nesmierne obdivujem. Musíme si uvedomiť, že ľudia sa tomuto procesu výroby venovali doma, po práci na poli alebo starostlivosti o rodinu.

V dnešnej dobe je mnoho materiálov, ktoré berieme ako samozrejmosť. Míňame ich, bez ohľadu na to, koľko námahy a zdrojov je potrebné na ich výrobu. Mnohokrát sa opotrebujú vo veľmi krátkom čase. Je obdivuhodné, že tkanina, z ktorej boli kroje a iné druhy odevov vyrábané, môže slúžiť v takmer rovnakom stave ešte dnes.

2.1 Vznik tkaniny

Jedná sa čisto o prírodný materiál - ľan, konope, bavlnu, vlnu. Samozrejme občas nájdeme i umelý materiál ako náhradu za bavlnu, ten je sfarbený do pastelových farieb ako napr. cukríkovo ružová či fialová. Tieto náhrady sa vyskytovali v chudobnejších oblastiach a boli cenovo dostupnejšie širším vrstvám obyvateľstva.

Predtým, než ženy dostali do rúk prvú tkaninu, musela prejsť nesmiernou výrobou, vyznačujúcou sa veľkým množstvom procesov. Často krát mnohé ženy samé na poli pestovali tieto rastliny pre svoje potreby. Po ich vypestovaní a následnom spracovaní mohli utkať látku a mať dostatok oblečenia ako aj tkanín aj pre iné účely než len odievanie. Či už pre vlastnú domácnosť alebo ostatnú rodinu.

Kedysi sa využívala táto tkanina všade. Na Slovensku bol veľký rozmach pestovania rastlín ako aj výroby tkaných látok. Zaujímavosťou bolo, že mnohokrát mali vopred pri výrobe určený rozmer látky, teda aké široké látky sa majú utkať, aby neboli nadbytky a zbytočný odpad pri šití a výrobe odevov. Z týchto rozmerov sa dávali šiť konkrétne druhy oblečenia, napr. mužské nohavice alebo košele. Ľudia zbierali rastliny na

poliach, rôznymi spôsobmi ich opracovávali. Vždy to záležalo od konkrétneho výsledného materiálu - usušili ich, máčali, sekali, mleli, naťahovali, česali, priadli na kolovrátku. Dokonca sa hovorí, že ich nechávali zamrznúť, aby dostali svetlejší nádych.

Pradenie na kolovrátku bola procedúra pomocou ktorej získali z daného materiálu tenké nite, ktoré poslúžili na tkanie látky. A práve tieto nite ma najviac oslovili a inšpirovali aj pri mojej samotnej práci.

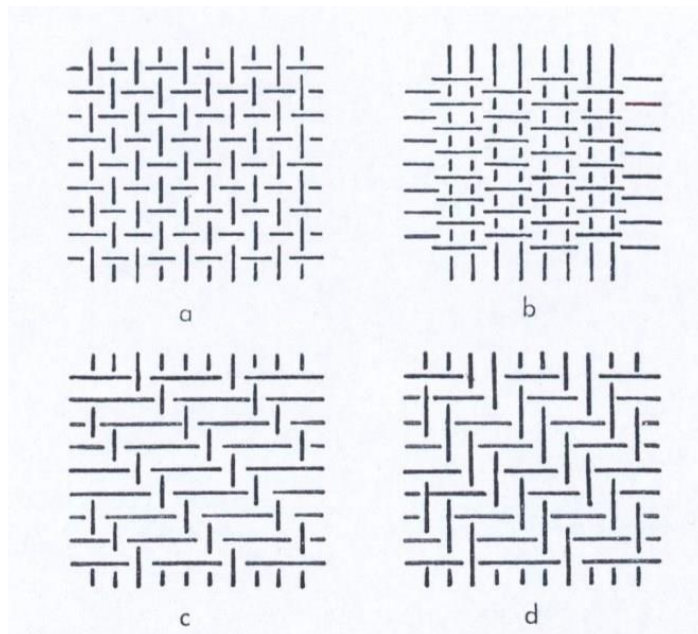

Obr. 8 Nástroje a výroba tkaniny

Po tejto náročnej príprave získavania nití, prišla ďalšia, ešte ťažšia etapa spracovania. Museli naťahať nite na krosná. Medzi takto naťahané nite prešivali alebo prepletali ďalšie nite, čím po niekoľkých náročných dňoch až mesiacoch začali vznikať prvé tkané látky. No ani týmto sa ich práca zďaleka nekončila. Väčšina týchto procesov netrvala pár hodín, ale určitý dlhý čas, ako som už spomínala, čo bolo veľmi náročné a často vyčerpávajúce. I napriek tomu táto činnosť predstavovala pre ženy radostné chvíle, chvíle pokoja a stretnutia sa s ostatnými ženami, či posedenie v kruhu blízkych osôb, ktoré si navzájom pomáhali a venovali sa spoločnému tkaniu. Ich radosť (hrdosť) spočívala v tom, že robili niečo pre seba, pre svojich najbližších. Tieto chvíle predstavovali chvíle pohody, kedy sa neponáhľali. Z ich činnosti by sme si mali brať príklad i teraz, v tejto uponáhľanej dobe, zrýchlenej dobe plnej vymožeností vraj uľahčujúcich našu prácu. Tkanie malo viacero vzorov a postupov (väzby). Líšilo sa podľa toho, z akého regiónu

Ľudia pochádzali alebo na akú časť odevu bola daná tkanina určená. Najčastejšie používali základnú plátnovú väzbu.

„Je to základná a najčastejšie väzba, pri ktorej sa utkaná niť prepletá s osnovnými tak, že jedna niť osnovy ide nahor a jedna na dol a v každom nasledujúcom útku naopak: Niť, ktorá šla na hor, ide nadol a tá, ktorá bola čiastočne krytá útkovou niťou, je teraz viditeľná. Plátková väzba je pevná a vzdušná, lebo tam, kde sa nite križujú, ostávajú v tkanine medzierky, takže vzduch môže prestupovať, táto vzdušnosť závisí od hustoty tkaniny. Čím je tkanina hustejšia, tým je menej vzdušná. Plátno možno použiť na najrozličnejšie ciele a funkcie, hlavne ako materiál na košele, obrusy, plachty, obrúsky, uteráky a pod.“¹

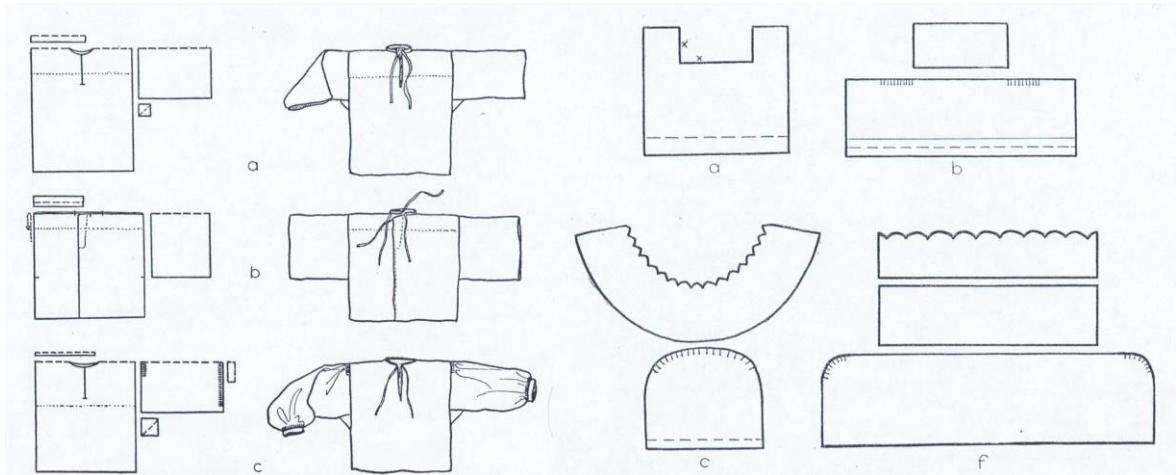
Obr. 9 Tkacie väzby

Práve takými spôsobmi väzieb tkania látky sa mnohí ľudia naučili tkať a rozvíjať túto techniku ďalej. Niektorí do nej vkladali svoj osobný prínos, čím sa zvyšovala na

---

¹ BARTOŠOVÁ, Anna. HOLÉCZYOVÁ, Elena. MARKOVÁ, Ema. MORÁVKOVÁ, Maria. *Slovenský ľudový textil*. 1. vyd. Martin: Severoslovenské tlačiarne, s. 21. s. 22. 1956. 56/VI-4

výtvarný prejav. Mnohé dnešné výrobky hľadajú inšpiráciu práve tu. Aj týmto spôsobom sa dá rozlíšiť z akej oblasti daná tkanina pochádza. Najmä podľa väzby tkania a aj farebnosti. Najčastejšie bola používaná jednofarebná na košele, nohavice a sukne. Neskôr sa farbila na modro alebo inými farbami, čo opäť záviselo od konkrétnej oblasti v regióne.

Obr. 10 Strihy na košeľu a čepiec

2.2 Výšivka

Môj vlastný kroj je zdobený bohatou výšivkou, čo ma tiež pri mojej práci dost ovplyvnilo. Preto by som teraz chcela priblížiť vznik výšivky, ktorý ma zaujal svojím príbehom. Z výšivky sa dá veľa vyčítať. Napríklad z akého obdobia pochádza, z akých sociálnych pomerov alebo umeleckého prejavu danej šičky. Výšivka predstavovala ozdobný prvok nachádzajúci sa na reprezentačných, obradných, úžitkových predmetoch. Väčšinou boli zlatou niťou vyšívané a bohato zdobené obradné rúcha už v gotickom období. Rozkvet techník nastal v renesancii, kedy sa výšivky začali okrem cirkevných odevov a príslušenstva objavovať aj na oblečení bohatších vrstiev obyvateľstva. Začali sa zakladať cechy, kde boli dielne, do ktorých prijímali učňov, ktorí sa tejto technike začali učiť. Toto remeslo začalo čoraz viac prekvitať aj v neskorších obdobiach. Dievčatá, ktoré sa v dielňach zaúčali, začali pomaly používať túto techniku pre osobný prospech, pre skrášlenie svojho osobného šatstva, samozrejme pre nich v dostupnejších materiáloch. Aj štýl, ktorým vyšívali si postupne prispôbovali svojim možnostiam, potrebám a svojmu chápaniu krásy. Vznikali nové vzory, tvary, ktoré postupom času prechádzali

z matky na dcéru a ďalej sa vyvíjali, čím vznikali stále nové a nové výtvarné prejavy spracovanie. Dá sa povedať, že tieto ženy mali v rukách vývoj a kvalitu výšiviek, ktoré sa šírili po okolí. Niektoré z týchto žien boli často krát vyhľadávané, aby zhotovovali výšivky na objednávku. O veľký rozmach a záujem o výšivky sa postarala i propagácia v zahraničí, čím sa navýšil aj počet objednávok.

„O organizovanie výroby a predaj výšiviek starala sa aj Izabella, spolok založený v roku 1895 arcikňažnou Isabellou v Bratislave. v roku 1910 zásluhou dr. Pavla Blahu a dr. Eudovíta Okánika vzniklo v Skalici Družstvo pre speňaženie domáceho ľudového priemyslu. Živena, spolok slovenských žien, horlivá propagátorka slovenskej výšivky, založila v roku 1910 Lipu, ľudový priemysel, úč. spoločnosť, so sídlom v Martine. Všetky menované spolky starali sa o výrobu slovenskej ľudovej výšivky, posielali ju na svetové výstavy do Moskvy, Budapešti, Viedne, Paríža, Londýna, Ameriky atď., kde sa stretávala všade s veľkým úspechom a v súťaži sa umiestňovala na prvých miestach, pričom získavala zlaté medaily a prvé ceny.“²

Používalo sa nesmierne množstvo materiálu na výrobu, ako som už spomínala, podľa možností v regiónoch. Tým pádom poznáme aj nesmierne množstvo technológií a spôsobov ako sa dá vyšívať. Pre ich nesmierne množstvo som vybrala zopár obrázkov a techniku, ktorá sa používa v mojom okolí, keďže práve z toho vychádzam pri tvorbe svojej práce. Boli sme bohatší kraj a aj naše slávnostné oblečenie – kroje bolo tým pádom bohatšie zdobené. Často krát sa vyšívala celá zadná časť lajblíka kvetmi. Môj kroj je doslova posiaty kvetmi, ide o rastlinný ornament, ktorý tu bol veľmi obľúbený.

2.3 Ornament

Pre našu oblasť je typická rastlina ornamentika, prevažne kvety. No zachoval sa aj geometrický ornament, avšak už v menších množstvách. Uvádžam popis troch najviac používaných kvetov.

---

² BARTOŠOVÁ, Anna. HOLÉCZYOVÁ, Elena. MARKOVÁ, Ema. MORÁVKOVÁ, Maria. *Slovenský ľudový textil*. 1. vyd. Martin: Severoslovenské tlačiarne, s. 46. 1956. 56/VI-4

Obr. 11 Vzory výšiviek, čipky

Ruža

„V ľudovom prostredí bola živá predstava o ruži ako kvete lásky, v tomto význame sa ruža najčastejšie objavovala v piesňových textoch. Ako ornamentálny prvok sa ukotvila i v ľudovej ornamentike, kde je zastúpená v geometrizovanej podobe ružice, rozety, kvetu pri pohľade zhora, ktorého východiskovou formou je kríž. Vo všeobecnosti bola ruža v ľudovej ornamentike silne štylizovaná. Realistickejšiu podobu nadobudla až pod sprostredkovaným vplyvom barokovej ornamentiky.“³

Tulipán

„Tulipán ako ornamentálny motív sa začína od 17. storočia objavovať v holandskej keramike, na čipke, v 17. a 18. storočí preniká do vzorov talianskych a francúzskych brokátov. Remeselníci a maliari zrejme vtedy ešte nemali možnosť priamo poznať živé tulipány.“

---

³ DANGLOVÁ, Oľga. *Dekor Symbol: Dekoratívna Tradícia Na Slovensku a Európsky Kontext*. Bratislava: Veda, Print., 2001. s. 76. ISBN: 80-224-0675-9

Odkresľovali ich pravdepodobne z botanických príručiek špecializovaných na pestovanie tulipánov, z tzv. tulipánových kníh, ktoré rozširovali predajcovia tulipánových sadeníc.“⁴

Klinček

„Prišiel do Európy podobne ako tulipán pravdepodobne v 16. storočí. V renesančnom chápaní jazyka kvetov vystupuje v poetických prirovnaniach ako symbol pôvabu. Klinček bol častým komponentom renezančného dekoratívneho systému, do ktorého prenikol pod vplyvom tureckej ornamentiky“.⁵

---

⁴ DANGLOVÁ, Oľga. *Dekor Symbol: Dekoratívna Tradícia Na Slovensku a Európsky Kontext*. Bratislava: Veda, Print.,2001. s. 77. ISBN: 80-224-0675-9

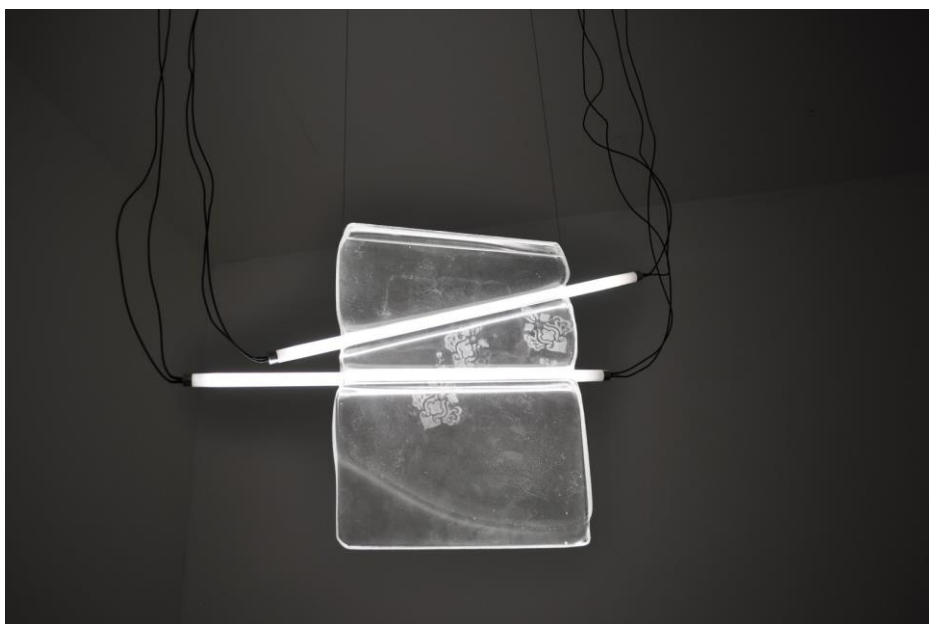
⁵ DANGLOVÁ, Oľga. *Dekor Symbol: Dekoratívna Tradícia Na Slovensku a Európsky Kontext*. Bratislava: Veda, Print.,2001. s. 78. s. 79. ISBN: 80-224-0675-9

3 INŠPIRÁCIA UMELCAMI

Veľa umelcov sa zaoberá folklórom a to v rôznych prejavoch zobrazenia. Materiálom sa tiež hranice nekladú. Ja som si pozerala umelcov ovplyvnených vzorom, tvarom, oblečením či dokonca technikou spracovania. Všimla som si detaily, ktoré sa mi v ich tvorbe páčili, ako aj samotné spracovanie témy v danom materiáli. No prevažne som hľadala vo svojom odbore, teda v skle.

3.1 Irena Czepcová

Tato česká umelkyňa ma inšpirovala svojím prístupom vkladania vzoru do skla. Na danej tematike pracuje už od roku 2010. Vzory aplikované na sklenené objekty v priestore spracováva s maliarskym valčekom. Tieto zdobili steny mnohých domácností. Pri svojej práci využíva buď celý priestor pre vzor alebo použije len detailu vzoru. Tento detail ešte posunula a umocnila v tom, ako ho nasvietila. Niekedy sa nám na objekte zdá, že sa v ňom nič nenachádza, no až po jeho rozsvietení vidíme detail kvetu, ktorý tam je. Vzniklo veľa svetelných inštalácií, kde spracováva farby, svetlo, ktoré pôsobí na diváka.

Obr. 12 Irena Czepcová – pulsing pattern

3.2 Alison Lowry

Používa moderné a inovatívne metódy spracovania, čo sa odráža aj v jej využívaní tradičných a moderných techník, z ktorých vytvára široké škále jednorazových sochárskych diel. Orientuje sa na textíliu a jej následné zachovanie v skle. Táto jej práca ma oslovila, tým že mám spoločný záujem o zobrazenie krehkosti a aj tým že chce zachovať detské krstné košielky zo svojej rodinnej histórie.

3.2.1 Christening robe

Pri tejto téme vychádza z krstných košielok, ktoré sa nachádzajú a používali sa v celej ich rodine. Pre inšpiráciu jej slúžia vyšívané krstné košielky, ktoré majú v ich rodine zachované už viac ako 100 rokov až do dnes. Človek tieto textílie nosí a zanecháva kus seba. Preto tieto kúsky zozbierala a dáva im iný rozmer pre minulosť, prítomnosť a budúcnosť. Látka charakterizuje ich krehké väzby a prepojenie medzi sebou.

Obr. 13 Christening robe

Obr. 14 Cast glass sculpture

3.3 Joanna Manousis

Britská umelkyňa žijúca a pracujúca v USA vkladá do svojich diel emócie. Okrem skla používa aj iné materiály. Pracuje z ľudskými emóciami, s pamäťou a časom. Je mi blízka spôsobom výroby ako aj vyjadrením myšlienky.

3.3.1 Lace

Inšpirácia čipkou, kde využila protichodné vlastnosti pevnosť a jemnosť. Toto sa snažila zachytiť aj v skle. U tejto autorky sa mi páči precíznosť a presnosť s akou pracuje, aby vytvorila pomocou rôznych veľkostí sklenených paličiek kópiu čipky a pritom si zachovala tvar a ľahkosť.

Obr. 15 Lace

3.4 Barbara Idzikowska

Poľská umelkyňa pracuje so sklenenými tyčkami, ktoré speká v peci a zatavuje do nich svoje kresby. Touto technikou spravila aj inštaláciu s názvom *Pranie i Praczka*. Zaujal ma postup spekania skla, ktorý som aj ja využívala no pri mojom spracovaní išlo o tenšie spečené natáhané tyčinky.

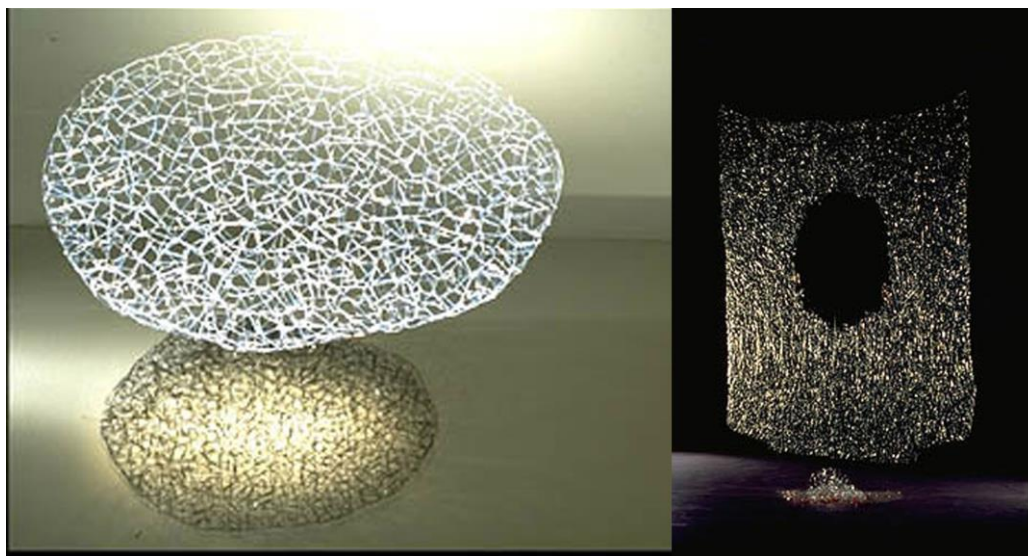

Obr. 16 Inštalácia

3.5 Anna Skibska

Pracuje s tenkými sklenenými tyčami, ktoré natáhuje pomocou horáka a vytvára sklenené pavučiny. Tie sú umiestnené v priestore a vytvárajú popieranie gravitácie a ľahkosť prostriedkov. Táto jej ľahkosť v prevedení sa mi páči tiež aj spôsob, ako pracuje s inštaláciou.

Obr. 17 Objekty

Obr. 18 Inštalácia objektu

II. PRAKTICKÁ ČASŤ

4 KONCEPT PRÁCE

Inšpiráciou pre moju prácu boli pre mňa ženy, ktoré vyrábali kroje celé mesiace a preto im chcem vzdať poctu a pretvoriť ich prácu do nového tvaroslovia, obrazu. Uviedla som už niekoľko faktov, ktoré ma inšpirovali a sú mi veľmi blízke. Preto som ich použila v mojom projekte.

Každý jeden pracovný postup mi napomohol pri ďalšom kroku a vývoji. Nie vždy som však napredovala. Stalo sa, že som sa musela niekoľko krát vrátiť o krok dozadu. Po danom neúspechu som sa snažila napredovať iným smerom.

Praktická časť obsahuje môj pracovný vývoj ako aj skice a materiálové skúšky až po finálové fázy. Narazila som na veľa prekážok, ktoré som sa snažila priebežne riešiť.

4.1 Kroj – tkanina

Kroj je komplikovaný, zložitý a má veľa častí a detailov. Bolo pre mňa nesmierne ťažké vybrať si nejaké časti a spraviť z nich objekt. No na druhej strane sa predomnou otváral svet nekonečných možností.

4.2 Postup práce

Na téme som začala pracovať už v predošlom semestri, čo mi veľmi pomohlo pri riešení akýchkoľvek problémov a technologických skúšok. Išlo mi o napodobenie látky, jej ľahkosti a zároveň krehkosti. Dlhú som tápala v myšlienkach, ktorú časť kroja mám pre svoju prácu použiť. Povedala som si, keďže som žena, malo by to byť práve z môjho kroja a vystihovať tú krehkosť, ladnosť ženy a práve preto som sa rozhodla jednoznačne pre sukňu. Spája všetky tieto slová v jeden symbol – krehkosť, jemnosť, ladnosť, čistotu ako aj silu a statočnosť. Zvažovala som možnosti, ako by sa sukňa dala previesť do skla a zanechala si pri tom tieto vlastnosti. Uvažovala som nad viacerými spôsobmi, ale nič vo mne nevyvolalo krehkosť a jemnosť. Až na líhané a spekané sklo. S týmto som mala málo skúseností, chcela som však vyskúšať niečo nové. A práve pri týchto pokusoch som prišla na nové zaujímavé myšlienky a skúsenosti, ktoré nie vždy vyšli podľa mojich predstáv.

Pozitívum vidím v tom, že som sa z nich poučila a snažila sa im ďalej vyvarovať, aspoň podľa daných materiálových možností.

Ako druhú som riešila čipku, ktorú môžem pri svojej práci použiť. Mojmím zámerom bolo posunutie vzoru do iného tvaroslovia, ako to bolo aj v minulosti, kedy dievčatá dávali do výšiviek nové motívy a tým ju obohacovali o nové prvky a techniky. Prekreslila som si množstvo kvetov, ktoré mi boli inšpiráciou, vzorom. Tie som následne transformovala do nových tvarov s použitím techniky prekryvania, uberania, pridávania alebo spojovania. Spravila som niekoľko technologických skúšok a skúšok farebnosti, na základe čoho som si zvolila konečný tvar.

4.3 Návrhy a modely

Dlho som premýšľala, ktorú časť kroja si vybrať a ako ho spracovať. Robila som si návrhy, ktoré vždy pozostávali z pravouhlých častí, napr. štvorec, obdĺžnik. Viedlo ma k tomu aj to že, všetky súčiastky sa skladajú práve z týchto tvarov a vždy sú niekde zošité alebo sa zaviažu šnúrkou a tým dostávajú pri oblečení iný tvar. No tieto tvary vo mne nevyvolávali pocit pretransformovaného kroja. Keďže môj kroj obsahuje nekonečné množstvo kadejakých súčiastok, čipiek, výšiviek, materiálov, musela som sa rozhodnúť pre jednu časť, mne blízky tvar, ktorý som následne spracovávala. Spočiatku som uvažovala o rukávcoch a veste – lajblíku, ktorý je bohato zdobený buď vyšívaním alebo našívaním sklenených korálok. Ale keďže som už niečo podobné spracovávala, nakoniec som sa rozhodla zvoliť inú časť a pracovať na nej. Napokon som sa rozhodla pre sukňu, lebo tá je tiež vrstvená, má hrubšie aj jemnejšie látky, nachádza sa na nej množstvo záhybov. Taktiež zobrazuje ženskosť, ktorú som chcela dosiahnuť aj tým, že práve ženy pracovali na týchto krojoch dlhé mesiace. Popri skicovaní a návrhoch som si robila aj papierové modely.

Obr. 19 Návrhy

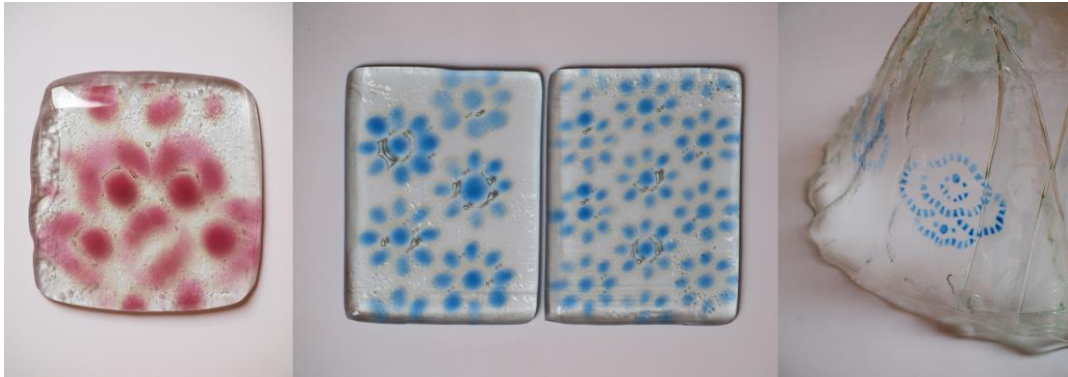

Obr. 20 Papierové modely

4.4 Materiálové a technologické skúšky

Predtým, než som začala dané veci zhotovovať, spravila som si množstvo skúšok, ktoré mi boli nápomocné pri výbere spracovania a podania celkového výzoru objektu. Najskôr som si modelovala rôzne čipky, ktoré by sa mohli ako reliéf odrážať v skle. Tým že ma to tiahlo stále k myšlienke vrstveniu skla, vrstveniu motívov, premýšľala som nad maľbou, ktorá by dávala dojem vrstvenia jednotlivých častí na seba. No pri tejto skúške som nemala pocit takej krehkosti ako je to pri látke, skôr to na mňa pôsobilo mohutne a ak by som pridávala tých vrstiev viac, ten pocit mohutnosti by sa ešte znásoboval. Tak som od tejto techniky nakoniec ustúpila. No stále som sa pohrávala s myšlienkou nejakej maľby, výšivky na sklo. Začala som riešiť teda aj hrúbku skla, ako by som najlepšie vedela dosiahnuť krehkosť skla a aký materiál si zvoliť. Keď som bola v škole vo Valašskom Meziříčí na praxi, hrala som sa s kahanom a sklenenými tyčinkami. Tieto tyčinky sa mi zdali veľmi krehké a vyvolávali vo mne pocit akejsi sklenenej nite. A to ma priviedlo na myšlienku že látka je vlastne vytvorená z nití. Rozoberala som rôzne technologické postupy, či sa dá také a iné sklo spekať dokopy, no vo všetkých položených otázkach boli odpovede, že to sú dve rôzne sklá, a ich spekanie mi popraská. A keďže sa mi sklenené tyče na výrobu korálok zdali veľmi hrubé, aby som z nich vytvorila štruktúru jemnej látky,

išla som na huť a natáhala si s pomocou majstra zopár tenkých sklenených tyčieniek s tým, že ich skúsím spieť v peci a vytvoriť tak dojem štruktúry látky, čo sa mi aj podarilo.

Obr. 21 Skúšky rôznych vzorov, maľovaných inou technikou

Obr. 22 Spekane sklenené tyčinky

4.5 Čipka – vzor

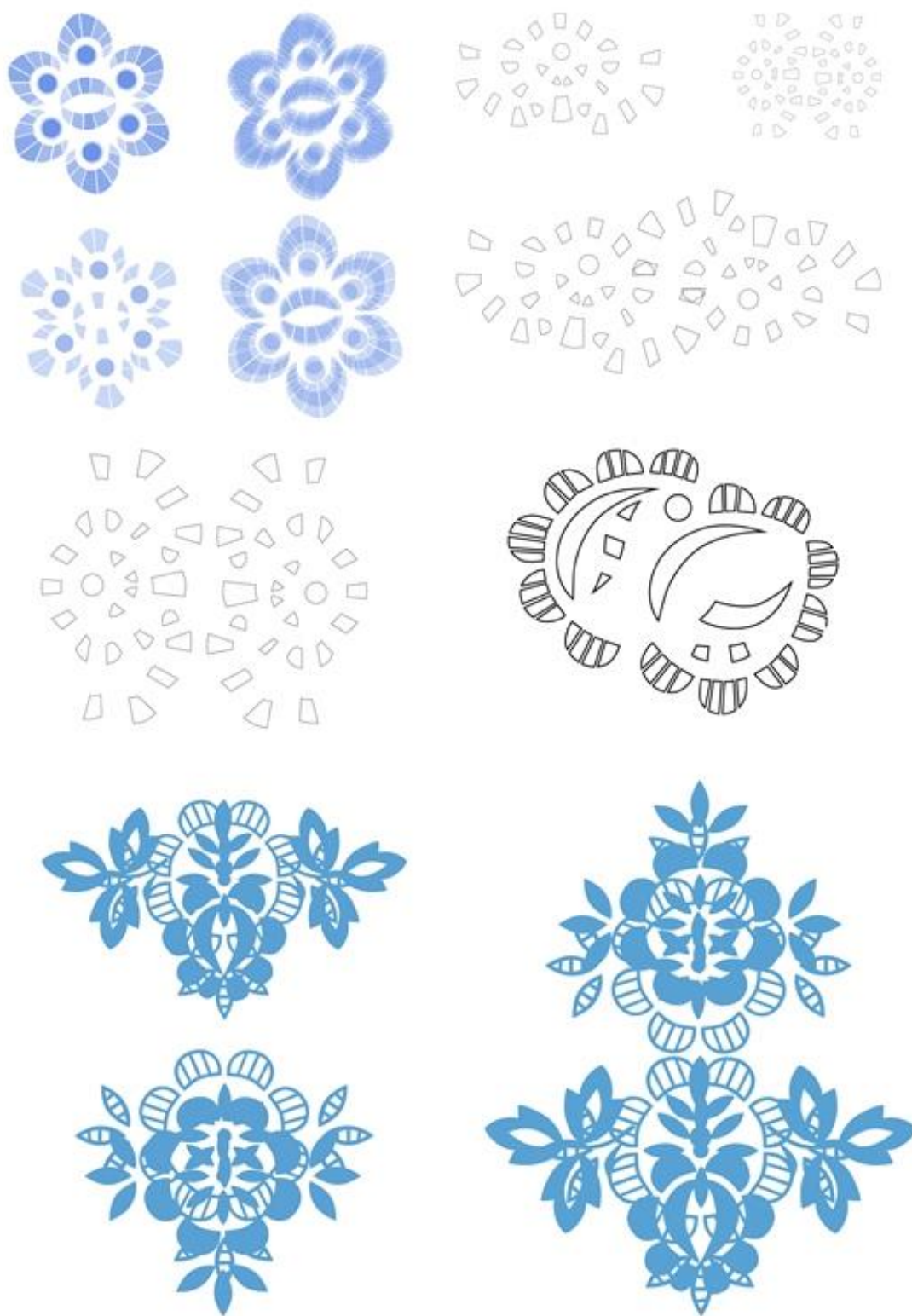
Čipkou som sa inšpirovala v mojich obľúbených kvetoch na kroji, kde som si najskôr vyhľadala kreslené motívy, ktoré som si prekreslila, aby som mohla s nimi ďalej pracovať. Takto prekreslené motívy som ďalej posúvala rôznym skladaním, deformovaním,

spájaním, posúvaním, uberaním, zdvojovaním. Pri týchto množstvách návrhov som vybrala zopár môjmu srdcu blízkych, ktoré som neskôr použila v danom objekte, keďže tieto čipky sú na našom kroji v rôznom vyhotovení ako je čipkovanie, vyšívanie a našívanie korálikov. Snažila som sa aj o ich vzájomné kombinovanie. Najskôr ma zaujala dierková výšivka, ktorá je ťažko zhotoviteľná v skle a preto som skúšala iné prevedenie motívov, napríklad do farby. Snažila som sa o dierkovanie, vyznačením kontúry danej čipky, alebo som dierkový motív vyplnila farbou, čím dostal iný vzhľad. Farebnosť týchto výšiviek je rôznorodá, ako aj celý náš kroj, ale veľa častí sa nachádza bielych a transparentných. Preto som zvolila aj modrú farbu, lebo ako dieťa prevládala v mojom kroji modrá farebnosť a aj v súčasnosti mám vo svojom kroji modré časti. Na mužských krojoch sa tiež nachádza modrá farba a to najmä na spodnej časti odevu.

Obr. 23 Prekreslené vzory reálnej čipky

Obr. 24 Posun, deformácia

4.6 Realizácia objektov

Po všetkých procesoch sklenených technologických skúšok som začala s realizáciou objektov. Dokonca som i pri tejto realizácii dochádzala na nové možnosti, ktoré ma posunuli v realizácii ďalších projektov.

4.6.1 Sukňa

Rozhodla som sa preto v prvej časti zobrať túto sukňu a dať ju do iného materiálu. Samozrejme že som ju zjednodušila a upravila podľa potrieb, aby som docielila prevedenie ľahkosti a krehkosti do iného materiálu, no pritom si zachovala tvar látky. Snažila som sa to dosiahnuť líhaným sklom. Robila som si viaceré skúšky aby som vedela, ako sa sklo chová, no pri prvých pokusoch som používala tabuľové sklo v tvare kruhu. To som potom dávala do pece na formu. Toto sklo mi odkopírovalo tvar formy a vytvorilo tak dojem padnutej latky. No stále to nebolo ono, nepripadalo mi to ako sukňa. Premýšľala som ako by som to vylepšila a podobalo sa to viac na sukňu: „Predsa keď si vyzlečiem tieto sukne tak z vrchu je diera a zospodu tiež“. A vtedy som si uvedomila, že reálnejšiu podobu by táto sukňa dostala vtedy, ak by bola aj na vrchu diera. A keďže som chcela pracovať s vrstvením na seba, tak som spravila dva druhy sukne, ktoré sú položené na sebe. Avšak čo som si neuvedomila a zistila som až po otvorení pece bolo to, že keď som tam mala uprostred diery, tak sklo sa zachovalo inak než bez diery a viac sa po okraji rozťieklo. No tento detail dal sukni ešte väčšiu podporu v zobrazení spadnutej látky.

Obr. 25 Prvá skúška

Obr. 26 Sukňa z dvoch na sebe položených častí

4.6.2 Sukňa zo sklenených tyčíniek

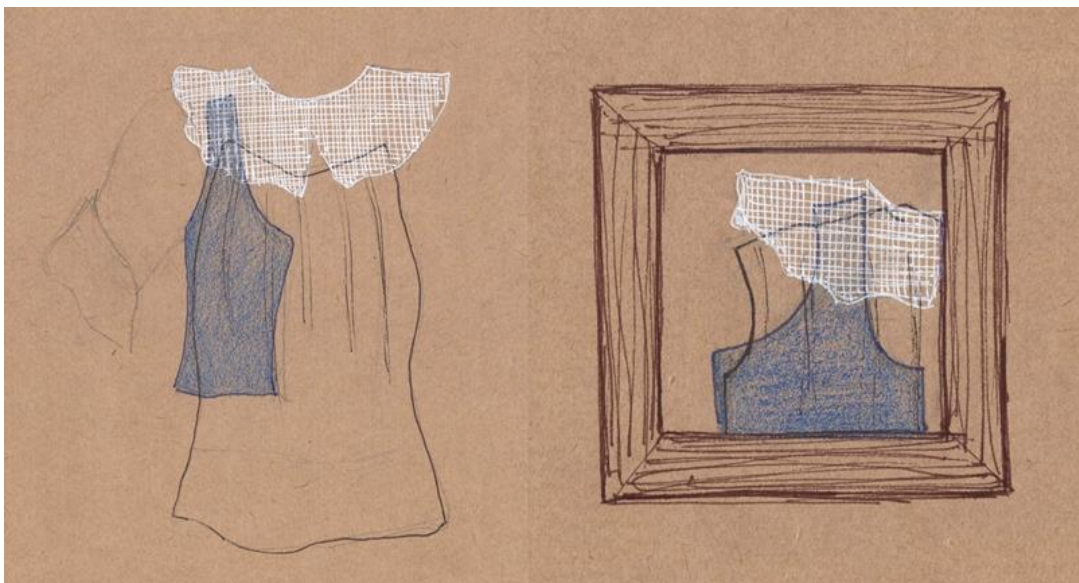
V ďalšej práci som sa snažila dať tejto líhanej sukni ešte väčšiu krehkosť ako mala sukňa predtým, rozmýšľala som nad inými materiálmi, ktoré som predtým vyhotovila v malých formátoch pri skúškach. No celkový vzhľad bol taký istý ako predtým, jediné čo som zmenila bolo umiestnenie sukne na sadrových odliatkoch nôh z bábiky. Ide o sukňu v menšom meradle a s iným technologickým postupom - vyskladaním tenkých sklenených tyčíniek vedľa seba a na seba a následným spekaním, ktoré som dávala do pece ešte na druhý výpal, pre vytvarovanie formy sukne spôsobom líhania. Snažila som sa aj o napodobenie dierkovej čipky, ktorá bola deformovaná, ďalej spracovaná, v záverečnej fáze spracovania líhania do formy sa sukňa deformovala a ťarchou sklenených tyčíniek sa prelomila na dve časti. Sukňa si však zachovala svoj tvar a krehkosť, ale vzor dierkovej čipky sa zdeformoval, poposúval sa a nevytvoril očakávaný záverečný efekt. Z tohto som sa poučila a v ďalšej práci som sa snažila predchádzať používaniu vzoru dierkovaním takýmto spôsobom.

Obr. 27 Sukňa zo sklenených tyčiniek

4.7 Obrazy

V ďalšej a konečnej fáze mojej práce som sa chcela posunúť ďalej a nezameriavať sa na sukňu takú, aká v skutočnosti je, ale posunúť ju nejakým spôsobom ďalej. Kým som sa k tejto problematike dostala, mala som aj množstvo iných nápadov. Jedným z nich bolo aj uvažovanie o vrchnej časti kroja, nazývanej lajblík. Snažila som sa ho spracovať najskôr pretvorením do iného materiálu so zreteľom na zachovanie autenticity. Potom som to posúvala do rámu ako obraz, kde bol určitý posun a náznak vymedzenia priestoru.

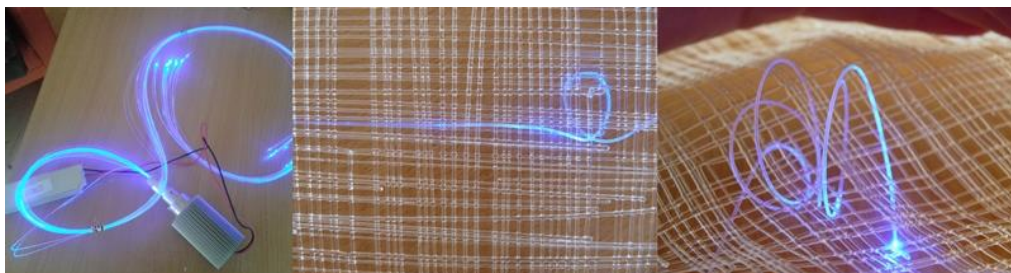

Obr. 28 Návrhy vesta – lajblík

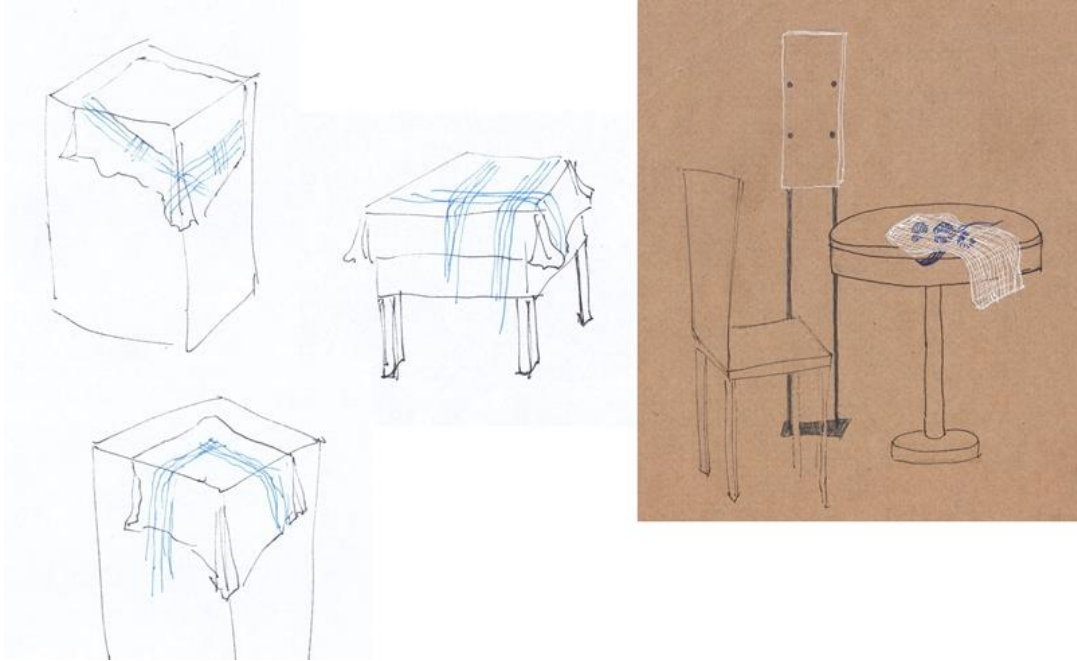
4.7.1 Tkanina – látka

Ďalším nápadom bolo úplné odídenie od témy *sukňa*, kde som chcela spracovávať tkaninu ako samostatný prvok. Rozmýšľala som nad viacerými variantmi, od obrúsku, ktorý je položený na podstavci alebo na stolíku. Neskôr ma však napadlo spracovať ho ako inštaláciu. Inštalácia by bola realizovaná v podobe stolíka so stoličkou, na stolíku by sa nachádzala rozvyšivaná tkanina. Dlhú som premýšľala nad tým, ako znázorniť výšivku v skle, ktoré je vytvorené so sklenených paličiek, keďže toto sklo je dierkované. Zdalo sa mi ako dobrý nápad reálne do tohto materiálu vyšívajúť. Uvažovala som akými materiálmi by bolo dobré toto dierkované sklo reálne vyšívajúť. Napríklad bavlnkou, silónom a nakoniec ma napadlo použiť optické vlákno, ktoré svieti po celej svojej dĺžke. Táto posledná možnosť sa mi zdala najlepšia, lebo spĺňala moje predstavy prepojenia materiálov. Išlo o prepojenie optického vlákna, ktoré sa mi svojimi vlastnosťami najviac podobalo sklu. Avšak prepojenie týchto dvoch materiálov bolo technicky veľmi náročné, kvôli krehkosti sklu voči vláknu. Vlákno som sa snažila postupne vyšívajúť medzi sklenené dierky, no veľmi sa mi nedarilo. Sklo bolo veľmi krehké a tlak vlákna spôsobovalo jeho štiepenie, čo mi nedovoľovalo vytvorenie detailov vzoru výšivky. Ani následná zmena tvarov výšivky mi nepriniesla očakávaný výsledný efekt. Ďalší problém, ktorý mi vznikol pri realizácii bolo schovanie svetla so zdrojom, aby nebolo vidno a pôsobilo na človeka dojmom, že sa v diele nenachádza. Aby nerušilo celkový dojem inštalácie a záverečného prevedenia diela. Preto som sa snažila umiestniť danú sklenenú látku vždy na nejaký podstavec. Samotný problém sa nachádzal aj pri prevliekaní vlákien, ktoré by sa už nedali z celkovej inštalácie rozobrať a boli by napevno. Preto som od tejto témy odstúpila.

Popri inštalácii takejto vyšívanej tkaniny ma napadlo obohatiť túto inštaláciu ďalšími prvkami súvisiacimi s tematikou. Okrem lampy, ktorej svetlo je dôležité pri vyšívaní ma napadlo vytvoriť aj podušku na odkladanie ihlíc, ktoré ženy používali na vyšívanie.

Obr. 29 Optické vlákno prevliekané v skle

Obr. 30 Obrúsok na stole

4.7.2 Poduška na ihly

Poduška na ihly, nazývaná aj ihelníček, ma zaujala najmä preto, že bola neoddeliteľnou súčasťou vývoja spracovania tvorby samotného odevu kroja, ďalej pri zošívaní jednotlivých častí kroja a tvorila dôležitý prvok pri samotnom vyšívaní. Jej praktické využitie ma inšpirovalo k vytvoreniu objektu, ktorý je zhotovený vo väčšom meradle, čím chcem vyzdvihnúť jeho dôležitosť a praktickosť pri šití a vyšívaní nielen v minulosti, ale i v súčasnej dobe. Ihly sú vytvorené zo skla ako zamrznuté v čase a priestore. Predstavujú nenahraditeľný prvok pre niť na vyšívanie.

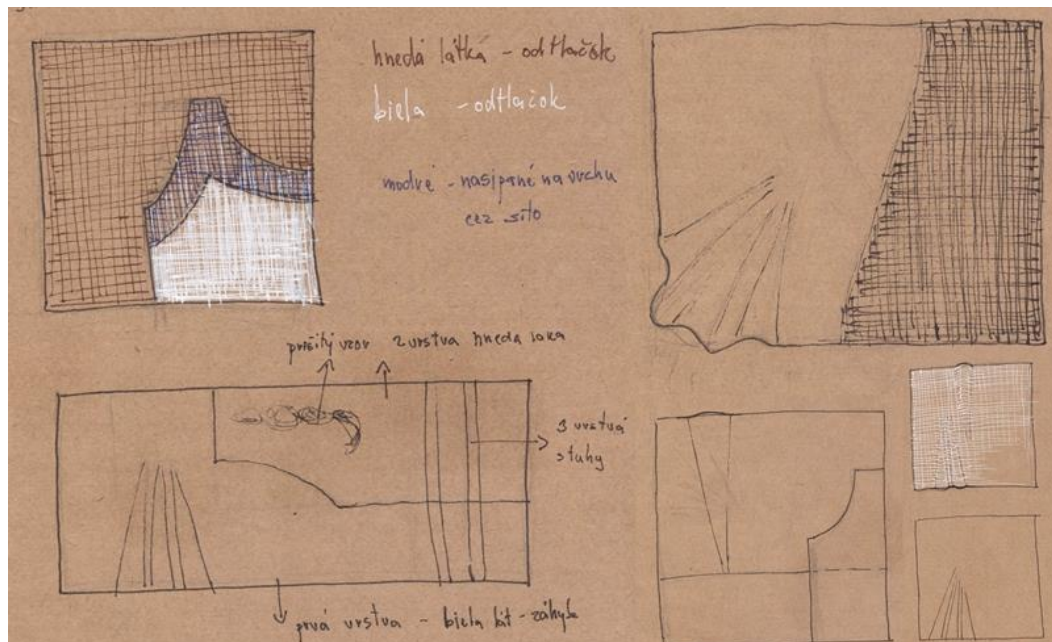

Obr. 31 Ihelníček

4.7.3 Návrat k obrazom

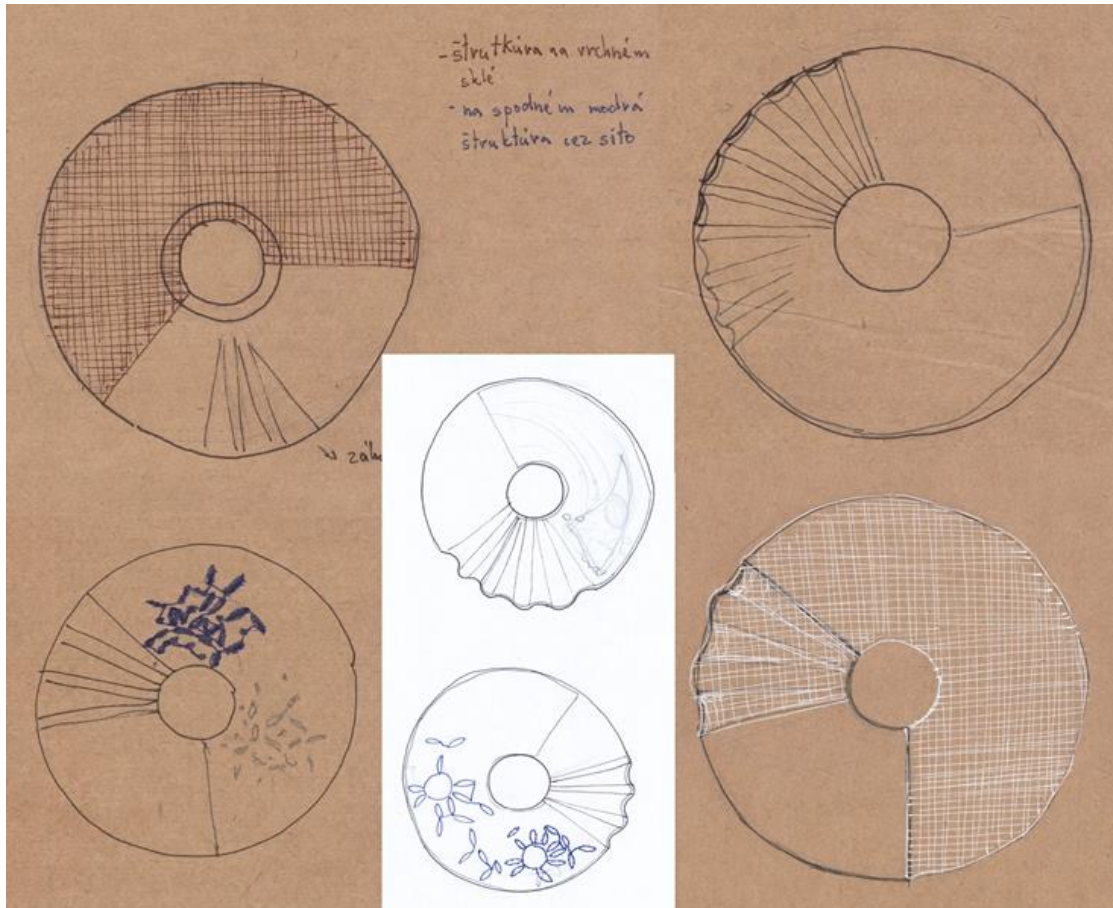
Po mnohých neúspechoch s rôznymi materiálmi a kompozíciami, kde som sa odchýlila od myšlienky realizácie sukne ľudového kroja, som sa nakoniec vrátila späť k realizácii myšlienky spracovania samostatnej časti odevu kroja vo forme obrazu. Pri tvorbe realizácie obrazu využívam všetky nadobudnuté praktické zručnosti a skúsenosti i teoretické poznatky, ktoré som získala pri tvorbe doterajších realizácií objektov. Začala som riešiť obrazy v tvare štvorcov, kde by sa nachádzali malé detaily záhybov ako na sukni. No stále to vo mne nevyvolávalo pocit ľahkosti a krehkosti, čo spôsobovalo uzavretie v štvorci.

Obr. 32 Ploché obrazy s náznakmi záhybov

Následne som sa rozhodla pokračovať v realizácii tvaru sukne. Sukňa je v plochom zobrazení, no pôsobí dojmom točenia, alebo roztočenej sukne pri tancovaní. Preto som zvolila kruhový formát s dierou vo vnútri, na ktorom sa nachádza len pár záhybov a smer výšivky, ktorá je maľovaná a pôsobí dojmom akéhosi pohybu. Chcela som tam zachovať aj pocit vrstvenia, čo som skúšala na rôznych materiálových skúškach. Jednou bol aj odtlačený reliéf látky na skle. No ani toto nepôsobilo dojmom krehkosti a preto som zostala v čistom skle v spolupráci s naskladanými sklenenými tyčinkami. Keďže tieto dva druhy

skiel, tabuľové a sklovina z huti, nie sú v peci kombinovateľné, musela som prepojenie týchto dvoch častí riešiť spôsobom lepenia za studena.

Obr. 33 Kruh – roztočená sukňa

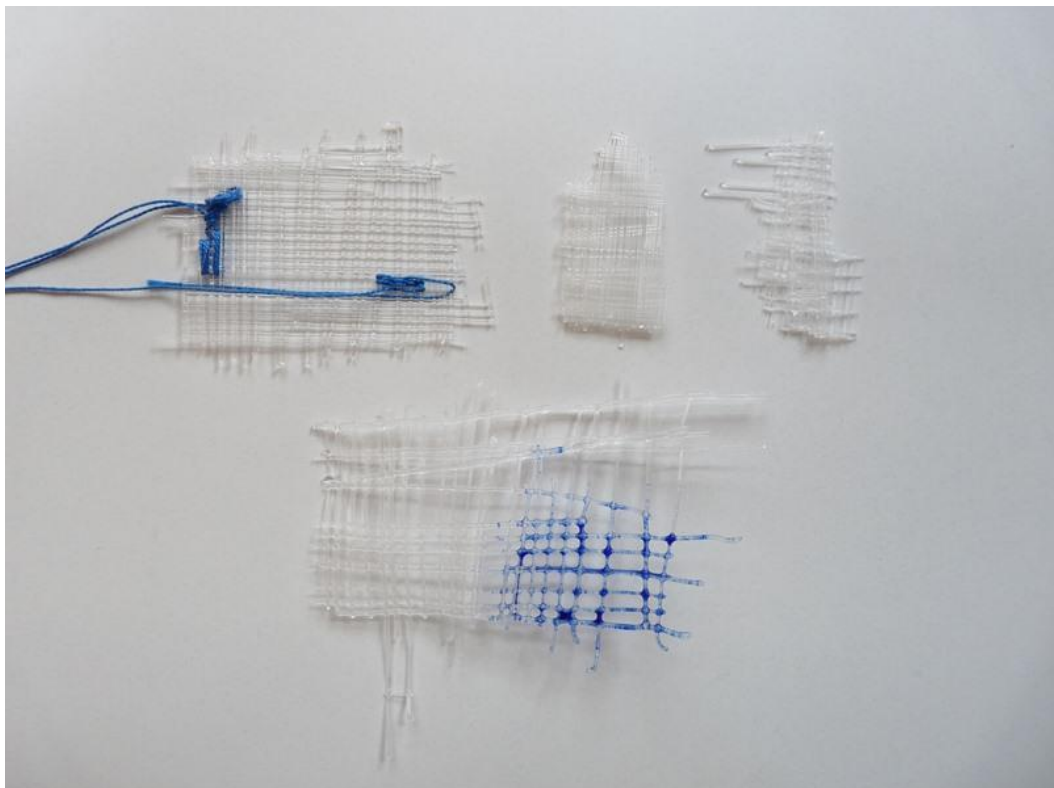
Pohrávala som sa aj s myšlienkou, ako vyzerá reálna výšivka z druhej strany látky, to čo nie je vidno a je to skryté. Preto som si skúsila vyšiť malý detail, aby som videla, ako sa výšivka bude správať. Na moje počudovanie vyzerala táto výšivka dosť abstraktne a vôbec nepôsobila ako daný vzor, ktorý som vyšívala. Tento abstraktný výsledok som dosiahla aj tým, že som vyšívala jednou niťou a jedným ťahom. Pri konečnej realizácii som ani túto presnú techniku nepoužila z dôvodu nevýraznej podoby vzoru na spekaných sklenených tyčinkách.

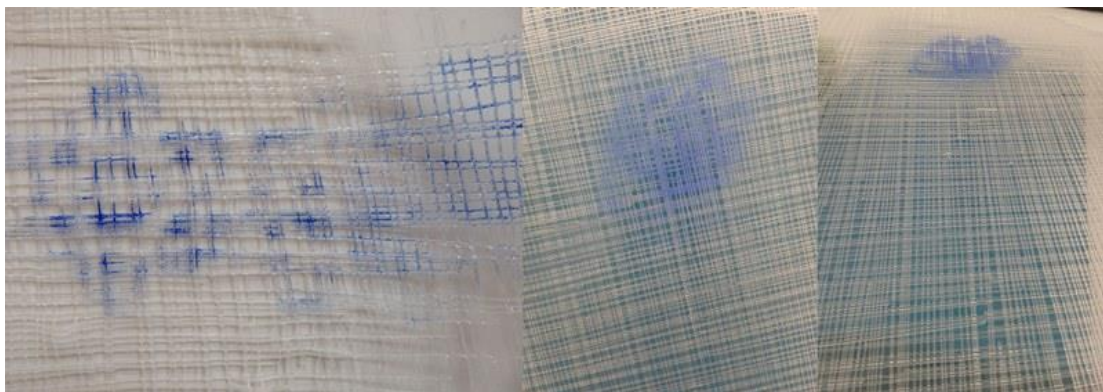

Obr. 34 Výšivka jedným ťahom

Rozhodla som sa pre techniku maľovania farby na sklenených tyčinkách. Mojim zámerom bolo vytvoriť už spomínaný efekt roztočenej sukne aj v maľbe. Keďže sú to obrazy, moja predstava inštalácie je, že budú zavesené na stene. V prípade inštalácie vo voľnom priestore sa dajú tieto obrazy zavesiť do priestoru na závesný systém v priestore.

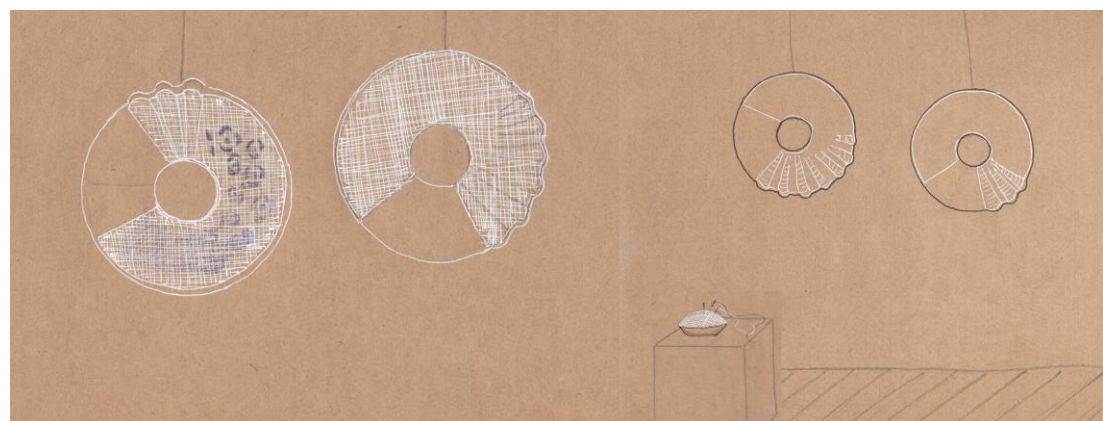
Obr. 35 Skúšky vzdialenosti sklenených tyčíniek

Obr. 36 Skúšky farby

Obr. 37 Rozpracovanie

Obr. 38 Inštalácia

ZÁVER

V mojej bakalárskej práci som sa snažila o vzdanie pocty ľuďom, ktorí v minulosti vyrábali naše ľudové kroje. Vybrala som si jednu časť ľudového odevu, ktorú som sa následne snažila previesť do inej podoby. Preniesla som túto tematiku do iného materiálu, tabuľového a hutného skla. Snažila som sa preniesť aj vrstvenie častí, ako aj zakomponovať vzor čipky. Táto téma bola veľmi rozsiahla. Bolo veľmi náročné vybrať správnu kombináciu a následné spracovanie tematiky ako aj vyjadrenie zjednodušeného vzoru výšivky. Práve preto som sa rozhodla pre sukňu, ktorá ma najviac spája s krojom a je charakteristickou časťou ženského kroja. Zámerne som zvolila formu obrazu, ktorý má svojim námetom prepájať tradičné so súčasným. Pri tvorbe som využívala veľmi krehké materiály. Najviac času som strávila výrobou napodobeniny tkaniny zo skla. Technika práce so sklenenými tyčinkami, hlavne ich ukladanie vedľa seba a následné prekrývanie bolo zdĺhavé a náročné. Naučila som sa byť trpezlivá a sústrediť sa. Tieto vlastnosti museli mať ženy i v minulosti pri náročnej jemnej práci s výšivkou ale tiež pri samotnom tkaní látky.

S touto témou sa dá ešte ďalej pracovať a v budúcnosti by som ju chcela rozvíjať ďalej. Myslím, že myšlienku mojej práce sa mi podarilo previesť do materiálu a dúfam, že aj širšej verejnosti som priblížila túto problematiku.

Dúfam, že som čiastočne priblížila a vystihla môj vzťah k folklóru a k danej téme. Svojou prácou som chcela zaujať i mladšiu generáciu, ktorá v dnešnej dobe stráca záujem o kultúrne dedičstvo svojich predkov, o zvyky a tradície spojené s miestami, kde vyrastajú.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- 1 BENŽA, Mojmir. Odev našho ľudu. 1. vyd. Martin: Osveta,1983. 70-069-83
- 2 BARTOŠOVÁ, Anna. HOLÉCZYOVÁ, Elena. MARKOVÁ, Ema. MORÁVKOVÁ, Maria. Slovenský ľudový textil. 1. vyd. Martin: Severoslovenské tlačiarne, 1956. 56/VI-4
- 3 CABEJŠEK, Milan. Zušlechtování skla. Praha: L+P, 2004. ISBN 80-239-4265-4.
- 4 VONDRUŠKA, Vlastimil. Sklářství. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2002. ISBN 80-247-0261-4.
- 5 MILLER, Judith, Frankie LEIBE a Mark HILL. Sklo 20.století. 1. vyd. Bratislava: Noxi, 2005. ISBN 80-89179-21-5.
- 6 DANGLOVÁ, Oľga. Dekor Symbol: Dekoratívna Tradícia Na Slovensku a Európsky Kontext. Bratislava: Veda, Print.,2001
- 7 HLAVÁČ, Jan. Základy technologie silikátů. 2. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1988. ISBN 04-816-88.
- 8 DEMPSEYOVÁ, Amy. Umělecké styly, školy a hnutí. 2. vyd. Praha: Slovart, 2005. ISBN80-7209-731-8.
- 9 PhDr.Drahošová, Viera; a kolektiv. Oreské. Skalica: Záhorské múzeum, 2004. ISBN 80-58446-46-4

ZOZNAM WWW ZDROJOV

<http://irczpcova.blogspot.sk/>

<http://www.kassct.cz/cs/icalrepeat.detail/2013/10/18/280/-/irena-czpcova-objekty>

<http://www.joannamanousis.com/>

<http://alisonlowry.co.uk/>

<http://creativitythirst2009.weebly.com/alison-lowry.html>

<http://www.barbaraidzikowska.pl/>

<http://www.annaskibska.com/recent.htm>

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obr. 1 Svadba	11
Obr. 2 Ako som rástla v kroji	12
Obr. 3 Oslava v dedine.....	13
Obr. 4 Pracovný odev.....	14
Obr. 5 Smútočný odev	14
Obr. 6 Sviatočný odev.....	15
Obr. 7 Detský kroj.....	15
Obr. 8 Nástroje a výroba tkaniny	19
Obr. 9 Tkacie väzby	20
Obr. 10 Strihy na košeľu a čepiec	21
Obr. 11 Vzory výšiviek, čipky	23
Obr. 12 Irena Czepcová – pulsing patern	25
Obr. 13 Christening robe.....	26
Obr. 14 Cast glass sculpture.....	27
Obr. 15 Lace.....	27
Obr. 16 Inštalácia	28
Obr. 17 Objekty	29
Obr. 18 Inštalácia objektu	29
Obr. 19 Návrhy	32
Obr. 20 Papierové modely	33
Obr. 21 Skúšky rôznych vzorov, maľovaných inou technikou	34
Obr. 22 Spekane sklenené tyčinky	34
Obr. 23 Prekreslené vzory reálnej čipky	35
Obr. 24 Posun, deformácia.....	36
Obr. 25 Prvá skúška	37
Obr. 26 Sukňa z dvoch na sebe položených častí	38
Obr. 27 Sukňa zo sklenených tyčiniek.....	39
Obr. 28 Návrhy vesta – lajblík.....	39
Obr. 29 Optické vlákno prevliekané v skle.....	40
Obr. 30 Obrúsok na stole	41
Obr. 31 Ihelníček	41

Obr. 32 Ploché obrazy s náznakmi záhybov	42
Obr. 33 Kruh – roztočená sukňa	43
Obr. 34 Výšivka jedným ťahom.....	44
Obr. 35 Skúšky vzdialenosti sklenených tyčiniek.....	44
Obr. 36 Skúšky farby	45
Obr. 37 Rozpracovanie	45
Obr. 38 Inštalácia	45

ZOZNAM ZDROJOV OBRÁZKOV

Obr. 1 – 11 Archív autora

Obr.12 Irena Czepcová: pulsing pattern. *Irena Czepcová* [online]. [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: <http://irczepcova.blogspot.sk/search/label/Light%20pattern%20II>.

Obr.13 Christening Robe (for Oisin) | Alison Lowry. *Alison Lowry / Glass Artist* [online]. [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: <http://alisonlowry.co.uk/2014/01/05/christening-robe-for-oisin-2/>

Obr.14 Cast Glass Sculpture | Alison Lowry: *Alison Lowry / Glass Artist* [online]. 2014 [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://alisonlowry.co.uk/category/portfolio/95-series/cast-glass-sculpture/>

Obr.15 'Lace':. *Joanna Manousis*: [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.joannamanousis.com/work/429>

Obr.16 Stránka bez názvu. *Stránka bez názvu* [online]. 2010 [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.barbaraidzikowska.pl/>

Obr.17 The Works of Anna Skibska: *The Works of Anna Skibska*: [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.annaskibska.com/recent.htm>

Obr.18 The Works of Anna Skibska: *The Works of Anna Skibska*: [online]. [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: <http://www.annaskibska.com/recent.htm>

Obr. 19 – 38 Archív autora

ZOZNAM PRÍLOH

Zoznam použité literatúry

Zoznam www zdrojov

Zoznam obrázkov

Zoznam zdrojov obrázkov